

Дистанційне навчання – досвід та аналіз!

Заклади освіти повинні бути завчасно попереджені про введення локдауну, і повинні бути готовими до дистанційного навчання. Що має зробити заклад освіти в межах організації дистанційного навчання:

- визначити форми організації освітнього процесу під час дистанційного навчання (навчальні заняття, консультації, вебіари, онлайн форуми, віртуальні екскурсії тощо);
- обрати та схвалити конкретні електронні освітні платформи, онлайн сервіси та інструменти, за допомогою яких організовується освітній процес під час дистанційного навчання;
- педагогічні працівники обирають форми, методи і засоби дистанційного навчання, визначають, у синхронному чи асинхронному режимі проводити конкретне навчальне заняття (не менше 30% навчального часу, передбаченого освітньою програмою закладу освіти, організовується в синхронному режимі – під час якого вчитель та учні одночасно взаємодіють та комунікують між собою в електронному освітньому середовищі (зазвичай онлайн – уроки), а 70% навчального часу здійснюється взаємодія в асинхронному режимі, тобто із затримкою у часі, застосовуючи при цьому інтерактивні освітні платформи, електронну пошту, форуми, соціальні мережі тощо.

Під час дистанційного навчання має забезпечуватися регулярна взаємодія вчителя з учнями та батьками, батьки повинні сприяти виконанню дитиною освітньої та навчальних програм, досягненню передбачених ними результатів навчання, реалізації індивідуальної освітньої траєкторії, дбати про фізичне та психічне здоров'я дітей, формувати у них навички здорового способу життя, а також сприяти дотриманню учнями академічної доброчесності.

Докладніше про організацію дистанційного навчання:

- Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>
- Лист МОН від 02.11.2020 № 1/9-609 Щодо організації дистанційного навчання.

МОН рекомендує використовувати змішаний підхід, який може допомогти вчителю об'єднати переваги синхронного та асинхронного режимів, навчання в режимах онлайн та офлайн. У результаті, з одного боку, учні зможуть дотримуватися більш-менш звичного для них розкладу, а з іншого — не будуть перевантажені онлайн-присутністю. Для організації навчання в асинхронному режимі (асинхронний режим – це коли взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання здійснюється із затримкою в часі, при чому застосовуються інтерактивні освітні платформи, електронна пошта, форуми, соціальні мережі тощо.) вчитель надає учням для опрацювання різноманітні навчальні матеріали

(відео та аудіо, презентації, віртуальні музеї та бібліотеки тощо) та завдання для перевірки і оцінювання знань. Учні вивчають та виконують завдання у зручний для себе час, у власному темпі та комунікують із вчителем різними способами. Синхронний режим – це взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники одночасно перебувають в електронному освітньому середовищі або спілкуються за допомогою засобів аудіо-, відеоконференції. Інакше кажучи, це безпосередня взаємодія вчителя та учнів у режимі реального часу під час відеозв'язку – “прямий ефір”. Учні бачать і чують свого педагога й можуть одразу поставити запитання, коли щось незрозуміло. Зазвичай – це онлайн уроки. У синхронному режимі організовується не менше 30% навчального часу, передбаченого освітньою програмою закладу, решта навчального часу організовується в асинхронному режимі (абзац 2, частина 7, розділ I Положення).

Докладніше про асинхронний і синхронний режим:

- Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>

Упровадження дистанційного навчання схвалюється рішенням педагогічної ради (підстава рішення комісії ТЕБ та НС), запроваджується наказом по закладу освіти, де мають бути визначені його складові та передбачені як синхронний, так і асинхронний режим проведення занять.

Досвід весняного карантину та тих шкіл, де дистанційне навчання запроваджувалося восени минулого року, показав (і це враховано у Методичних рекомендаціях МОН), що викладання навчального матеріалу під час суцільного відео уроку тривалістю 35-40 хвилин є неефективним, адже учень втомлюється і перестає сприймати інформацію. Саме тому тривалість онлайн-уроку має бути не більшою, ніж звичайний очний урок. Існують певні вимоги, скільки часу діти різного віку можуть безперервно працювати з технічними засобами під час уроку, щоб не завдавати шкоди здоров'ю. Ці вимоги сформульовані, зокрема, у новому Санітарному регламенті:

- для учнів 1 класів — не більше 10 хвилин;
- для учнів 2 — 4 класів — не більше 15 хвилин;
- для учнів 5 — 7 класів — не більше 20 хвилин;
- для учнів 8 — 9 класів — 20 — 25 хвилин.

При здвоєних навчальних заняттях для учнів 10 — 11(12) класів — не більше 25 — 30 хвилин на першому навчальному занятті та не більше 15 — 20 хвилин на другому навчальному занятті. Також під час онлайн уроку, коли діти нерухомо сидять біля екрана, вчитель має не забувати про чергування розумової активності з фізичною, пропонуючи учням руханки та ігри, проводячи гімнастику для очей.

Як це зробити, можна подивитися, наприклад, в Методичних рекомендаціях за цим посиланням:

- <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>

У додатку 3 Санітарного регламенту можна ознайомитися з переліком вправ для профілактики зорової та статичної втоми.

Електронні освітні платформи, онлайн сервіси та інструменти, за допомогою яких організовується освітній процес під час дистанційного навчання, обирає та схвалює педагогічна рада закладу освіти (частина 5, розділ I Положення). Рекомендуємо педагогам обирати для дистанційного навчання одну або дві освітні платформи. Це полегшить учням, вчителям та батькам організацію навчання та користування відповідними електронними ресурсами. Корисно та зручно використовувати G Suite for Education (це Google Classroom, Google Meet та набір інших інструментів) — безкоштовний пакет хмарного програмного забезпечення та цифрових інструментів від компанії Google для організації дистанційного навчання.

Засновник закладу освіти, відповідно до Положення, має організувати системо-технічне забезпечення дистанційного навчання в закладі освіти (пункт 2, розділ IV Положення), а керівник закладу у межах його повноважень може приймати рішення про надання педагогічним працівникам персональних комп'ютерів у тимчасове користування (пункт 12 розділу I Положення). Таке рішення може прийматися, якщо карантин або інші надзвичайні обставини унеможливають відвідування закладу освіти і педагогічний працівник не може використовувати для організації дистанційного навчання системо-технічне забезпечення закладу освіти і водночас у нього відсутня власна комп'ютерна техніка (лист МОН від 02.11.2020 № 1/9-609 Щодо організації дистанційного навчання).

Оцінювання результатів навчання учнів може здійснюватися очно або дистанційно, в синхронному або асинхронному режимі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, відео конференц зв'язку та має здійснюватися з дотриманням вимог академічної доброчесності (абзаци 2-3, частина 8 розділу I Положення, лист МОН від 02.11.2020 № 1/9-609 Щодо організації дистанційного навчання). Результати оцінювання фіксуються у класних журналах (електронних або друкованих). Формувальне, поточне та підсумкове оцінювання результатів навчання, вибір форм, змісту та способу оцінювання здійснюють педагогічні працівники закладу освіти. **Заклад освіти має право визначити власні підходи до контролю та оцінювання результатів навчання учнів**, а також визначити терміни проведення та оцінювання підсумкових контрольних робіт для учнів, які не мали технічної змоги пройти

онлайн-навчання та оцінювання (Методичні рекомендації МОН щодо організації дистанційного навчання).

Якщо у закладі освіти використовується електронний журнал та щоденник, в них виставляються оцінки. Доступ до електронного щоденника повинні мати як учні, так і батьки. Заклад освіти може підключитися до Державного безкоштовного електронного щоденника та журналу за посиланням:

- <https://e-journal.iea.gov.ua/>

Під час дистанційного навчання учнів із особливими освітніми потребами враховується індивідуальна програма розвитку. Залежно від особливих потреб може передбачатися залучення допоміжних технологій дистанційного навчання (озвучування даних з екрану, голосове введення тексту, субтитри, клавіатури зі спеціальними можливостями тощо) з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів дитини. Освітній процес під час дистанційного навчання осіб з особливими освітніми потребами забезпечується за участі асистента вчителя та/або асистента учня, проводяться додаткові психолого-педагогічні і корекційно-розвиткові заняття з урахуванням індивідуальної програми розвитку (частина 10, розділ I Положення). Якщо учні з особливими освітніми потребами через стан здоров'я, відсутність або обмежений доступ до Інтернету, технічних засобів навчання не можуть взяти участь у синхронному режимі – використовувати доступні засоби комунікації: телефонний, поштовий зв'язок тощо (лист МОН від 02.11.2020 № 1/9-609 Щодо організації дистанційного навчання). Якщо під час надзвичайних обставин для осіб з особливими освітніми потребами, зважаючи на порушення або інші особливості їх розвитку, не може бути проведено оцінювання результатів навчання з використанням технологій дистанційного навчання, таке оцінювання може здійснюватися очно після завершення/послаблення карантинних обмежень (у межах навчального року або до початку нового навчального року) (абзац 4, частина 4 розділ III Положення).

Для учнів, які не можуть взяти участь у синхронному режимі взаємодії з поважних причин (стан здоров'я, відсутність доступу або обмежений доступ до мережі Інтернет та/або технічних засобів навчання, зокрема дітей із сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, багатодітних, малозабезпечених сімей тощо), заклад освіти забезпечує використання інших засобів комунікації, доступних для учнів (телефонний, поштовий зв'язок тощо) (частина 7, розділ I Положення).

Департамент освіти і науки Києва видав Рекомендації, в яких пропонує наступні способи вирішення проблеми для шкіл. Відповідно до цих рекомендацій, адміністрація закладів освіти:

- спільно зі Службою у справах дітей та сім'ї опрацьовує інформацію про дітей, які не були охоплені дистанційним навчанням, та розробляє заходи щодо залучення таких учнів до навчання з використанням дистанційних технологій у період обмежувальних протиепідемічних заходів;
- визначає дітей із соціально незахищених, багатодітних сімей та інших, які не мають технічних можливостей для занять з використанням технологій дистанційного навчання вдома, та забезпечує таким учням організацію дистанційного навчання в період обмежувальних протиепідемічних заходів у шкільних кабінетах за графіком із дотриманням санітарних норм, передбачених Регламентом та постановою Головного державного санітарного лікаря України від 22 серпня 2020 року №50.

У нових умовах, які виникли через пандемію і трансформували освіту, володіння цифровими навичками, уміння користуватися технологіями дистанційного навчання – це вже вимога, необхідність. Педагогічний працівник зобов'язаний опанувати цифрові компетенції. Вчителю постійно треба шукати можливості для навчання (курси, вебінари, посібники у різних форматах тощо). Наразі можливостей розвивати свої цифрові навички чимало. Керівник закладу освіти має цьому сприяти.

Асинхронний режим навчання передбачає, що вчитель може записати онлайн урок та надавати його учням для опрацювання. Якщо учень бажає записати онлайн урок, він має попередити про це вчителя. Варто знати і суворо дотримуватися вимог закону про те, що не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (стаття 32 Конституції України). Запис уроку є певним збиранням інформації про особу. Але якщо під час онлайн уроку здійснюються протиправні дії особою, яка обіймає посаду, пов'язану з виконанням функцій держави або органів місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень, запис допускається без їх дозволу за умови, що зйомки спрямовані на захист прав людини.

Відповідно до статті 307 Цивільного кодексу України, фізична особа може бути знята на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку лише за її згодою. Згода особи на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку припускається (згода за замовчуванням), якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру. Тому учень та/або батьки мають попередити вчителя про запис онлайн уроку.

Докладніше про фото та відеофіксацію під час освітнього процесу можна прочитати у наших роз'ясненнях на сайті освітнього омбудсмена, за посиланням:

- <https://eo.gov.ua/foto-ta-video-fiksatsiia-protpravnykh-diy-pid-chas-osvithnoho-protseu/2020/04/10/>

Дистанційне навчання є викликом як для тих, хто навчає, так і для учнів. Тривале перебування перед екранами гаджетів підвищує втому та розфокусовує увагу, адже така діяльність не властива дитячому віку. Тому втрата уважності під час уроку може бути нормою. Під час дистанційного навчання дитини батькам насамперед потрібно розуміти, що дитина може не мати жодних проблем з увагою, а просто перевтомлюватися від онлайн уроків, самостійного опрацювання матеріалу та постійної роботи з гаджетами. Тому цю проблему варто розв'язувати за допомогою організаційних рішень.

Декілька порад батькам про те, як допомогти дитині організувати навчальний процес вдома:

- плануєте день та слідкуйте за дотриманням режиму дня, якщо у школі є фіксований розклад уроків, які потребують включення у чітко визначений час – роздрукуйте цей розклад, щоб він був у дитини перед очима, якщо в закладі освіти немає чіткого розкладу під час дистанційного навчання – розробіть такий розклад для дитини самостійно;
- оберати разом з учнем одяг для “роботи”, так званий “дрес-код” допоможе дитині “увійти в роль учня” та зосередитися на роботі;
- організувати робоче місце, воно має гарно освітлюватися (за можливості – денним світлом), бути зручним та обладнаним необхідною технікою;
- чергувати періоди навчання та відпочинку, ми звикли відпочивати з використанням гаджетів, проте під час дистанційного навчання такий відпочинок не є зміною діяльності: очі не відпочивають від монітору, а мозок від обробки інформації, також пам’ятайте про необхідність фізичної активності, прогулянки на свіжому повітрі, танці та руханка під час перерв стануть помічниками для відпочинку тіла і психіки дитини;
- розробіть систему заохочень, складіть разом зі своєю дитиною своєрідний чек-ліст заохочень за успіхи у навчанні. не радимо мотивувати учня фінансовими винагородами, краще мотивувати враженнями: переглядом кіно вдома, читанням книг, прогулянками до парку, відвідинами ковзанки тощо, такий чек-ліст можна намалювати чи створити у графічному редакторі та повісити у робочому куточку;
- ще однією формою підтримки мотивації дитини до навчання є постійна фіксація успіхів у навчанні, наприклад, учень отримав високу оцінку за домашнє завдання, уважно вислухав нову тему від вчительки чи прочитав параграф із новим матеріалом: це треба обов’язково відзначити, створюючи своєрідний “шлях до успіху”, таке відстеження батьками дитячих успіхів допоможе дитині відчувати свій прогрес та прагнути більшого;
- також радимо скористатися вправами для розвитку уваги.